

V

Patrick Willems

Katrien Smet

VLAMINGEN KAMPIOEN *RECUPEREREN* REGENWATER

Steeds meer Vlamingen hebben een eigen opslagtank voor regenwater en spoelen hun toilet ermee door. Wasmachines draaien op hemelwater. Dat betaalt zich uit in een veel lager drinkwatergebruik dan in Nederland. De eerste wettelijke maatregelen dateren al van 2005. Hier praten we nog vooral over de (on)mogelijkheden.

TEKST HANS OERLEMANS | BEELD ISTOCK E.A.

Niemand kijkt ervan op als op een bouwplaats in Vlaanderen een trailer arriveert met een enorm betonnen vat dat vervolgens wordt ingegraven. Wie een woning bouwt of grondig verbouwt, is verplicht een opslagvat voor regenwater aan te leggen van minimaal 5.000 liter (een voorwaarde in de bouwvergunning). Meestal gaat het om een betonnen put, maar voor kleine kavels zijn er ook kunststof tanks in de handel en zelfs waterzakken voor in de kruipruimte of kelder. Het *stockeren en recupereren* van regenwater dient twee vitale doelen van het waterbeheer die ook in Nederland urgent zijn: drinkwater besparen én het riool ontzien bij hevige buien. Waarom heeft Vlaanderen dit al bijna twintig jaar geleden bij wet geregeld? In Nederland pleitte VEWIN recent in het visiedocument *Waterbewust Bouwen* voor aanpassing van het Bouwbesluit en het Drinkwaterbesluit om gebruik van regenwater in huishoudens mogelijk te maken.

Geen grote rivieren

Anders dan Nederland heeft Vlaanderen geen grote rivieren die zomer en winter zoet water aanvoeren, legt hoogleraar Patrick Willems uit, verbonden aan de KU Leuven. Hij is hoogleraar Hydrologie en gespecialiseerd in waterbeheer >

‘Meer dan de helft van de woningen in Vlaanderen heeft inmiddels een regenwaterput’

en klimaatadaptatie. “Ook in langdurig droge perioden komt er bij jullie nog altijd via de Rijn en Maas water binnen. Wij hebben de Schelde, Leie en IJzer, maar die zijn veel kleiner en bovendien regenrivieren. In de zomer zakt het peil naar zeer lage waarden. Daar komt bij dat jullie zoetwater opslaan in het IJsselmeer en de Biesbosch. Kortom, Vlaanderen is veel kwetsbaarder voor waterschaarste, terwijl we een hoge bevolkingsdichtheid hebben. Daarom wordt alles op alles gezet om regenwater vast te houden.”

Nederland heeft de watersystemen jarenlang volledig ingericht op het zo snel en efficiënt mogelijk afvoeren van ‘overtollig’ water. Het Vlaams Reglement Milieuvergunning daarentegen schrijft voor regenwater zoveel mogelijk op te vangen, te bufferen en te infiltreren. Pas in laatste instantie mag het (vertraagd) worden afgevoerd naar het oppervlaktewater of het riool. In België valt ‘water’ onder de bevoegdheid van de gewesten, wat zorgt voor grote regionale verschillen. Zo kent Wallonië geen verplichting voor opvang en gebruik van regenwater en Brussel slechts in beperkte mate. Vlaanderen heeft sinds 1999 een gewestelijke verordening Hemelwater. In 2005 werd de verplichting van kracht om bij nieuwbouw een opslagtank aan te leggen van minimaal 3.000 liter. In 2013 kwam daar de verplichting bij om de overloop van een volle tank te infiltreren in de bodem en niet meer direct te lozen op het riool. In 2023 worden nieuwe bepalingen van kracht. Door toenemende droogte moeten opslagtanks in de zomer steeds vaker bijgevuld worden met leidingwater. Daarom gaat het minimale volume naar 7.500 m³ of 10.000 m³ (afhankelijk van het dakoppervlak). Verder gelden straks ook voor openbare gebouwen, bedrijven en flats dezelfde regels. Gefilterd regenwater mag in huis

worden gebruikt om het toilet door te spoelen en voor de wasmachine en schoonmaak. Koken en douchen zijn vooralsnog uitgezonderd. Willems: “Niet iedereen die een waterput in zijn tuin heeft, maakt ook gebruik van dat water. Daarom geldt bij nieuwbouw vanaf 2023 de verplichting om leidingen voor regenwater aan te leggen naar elk toilet, de opstelplek voor de wasmachine en een buitenkraan. Dit heeft nog een bijkomend voordeel: regenwater bevat geen kalk. Dus geen aanslag meer op kranen en verwarmingselementen. Apparatuur gaat langer mee en je hebt minder waspoeder nodig.”

Ruim 35 liter minder

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) is een verzelfstandigd agentschap dat het waterbeleid over de volle breedte coördineert: van controle op kwaliteit en kwantiteit van grond- en oppervlaktewater en inning van heffingen op grondwaterwinningen tot en met het waterafschakelplan in tijden van extreme droogte. In 2021 heeft VMM onderzoek gedaan naar de opvang van regenwater door particulieren. Woordvoerder Katrien Smet vat het samen: “Meer dan de helft van de woningen in Vlaanderen heeft inmiddels een regenwaterput. Dat zijn er 1,65 miljoen. Bij 32 procent van die huishoudens is het voorraadvat van de regenwaterinstallatie groter dan 3.000 liter. Dit laat zien hoe vanzelfsprekend het bij ons is om als je gaat bouwen een waterput aan te leggen. En dat geldt ook voor de steden waar de kavels vaak klein zijn, maar waar ook creatieve oplossingen voor zijn.” De maatregelen hebben effect. Huishoudelijk gebruik van leidingwater >

‘Mochten kinderen toch uit een buitenkraan drinken, dan denk ik niet dat ze er erg ziek van worden’

ligt relatief laag, zo blijkt uit de Vlaamse Waterbalans 2021. Het huishoudelijk gebruik per persoon lag in 2021 op gemiddeld 87,5 liter per dag. In Nederland is dat circa 125 liter. Ook opmerkelijk: tussen 2012 en 2021 is het totale volume van het huishoudelijk gebruik nagenoeg stabiel gebleven, terwijl het aantal Vlamingen in die periode wel met ruim 300.000 toenam.

Niet drinkbaar

Volgens Willems doen zich in de praktijk weinig problemen voor bij het dagelijks gebruik van regenwater. De techniek is redelijk eenvoudig. Het regenwater wordt gefilterd en een pomp zorgt voor druk in de leidingen. "Je moet de opslagtank af en toe reinigen en de filters schoonmaken. Dat is niet ingewikkeld. Verder is het onderhoud beperkt." In Nederland bestaat de vrees dat - ondanks twee gescheiden circuits - drinkwater en regenwater vermengd raken waardoor risico's voor de volksgezondheid ontstaan. Kinderen kunnen drinken uit de verkeerde kraan. "Voor zover ik weet, doen dat soort problemen zich niet voor. Het is - zoals met alle risico's - aan de ouders om daarover te waken. Mochten kinderen toch uit een buitenkraan drinken, dan denk ik niet dat ze er erg ziek van worden." Katrien Smet voegt eraan toe dat bij alle kranen met regenwater een plaatje te zien moet zijn met de waarschuwing niet drinken! Ze wijst ook op de keuring van waterinstallaties. "Dat gebeurt bij de ingebruikname en ook bij grondige wijzigingen. We doen dit om de volksgezondheid en het milieu te beschermen en problemen met het riool te voorkomen. Vanaf 1 januari 2023 wordt de keuring verder uitgebreid."

Succesverhaal

Extreem droge zomers lijken een structureel verschijnsel te worden. Werkt Vlaanderen aan nog extra maatregelen om het gebruik van drinkwater door huishoudens te beperken? Willems: "Nee, voorlopig wordt enkel ingezet op sensibilisering - de mensen oproepen en overtuigen minder te gebruiken. Dat

MINISTER VREEST EXTRA GLORIX-GEBRUIK

"De Kamer verzoekt de regering op korte termijn hergebruik van water en/of gebruik van grijs water voor nieuwbouwwoningen tot norm te maken." Op 4 oktober stemde de Tweede Kamer over deze motie, ingediend door Eva van Esch (Partij voor de Dieren) en Laura Bromet (Groen Links). De motie was in lijn met de oproep van de drinkwaterbedrijven en waterschappen om het bouwbesluit aan te passen zodat alle nieuw te bouwen woningen standaard worden voorzien van opvang en (her)gebruik van regenwater.

Minister Hugo de Jong van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening wilde er nog niet aan en vroeg aan de Kamer de motie van Van Esch en Bromet aan te houden, omdat hij eerst de voor- en nadelen op een rij wil zetten. Hij wees op de extra bouwkosten en mogelijk extra milieubelasting. De minister: "Als dat water niet al te schoon is, dan laat het aanslag na in de pot en dan gaan mensen met Glorix aan de slag. Dat is niet per se erg milieu-bevorderend. Zo zijn er meer nadelen. Ik wil eerst de pros and cons goed in kaart brengen."

De Jonge laat onderzoek doen naar de gevolgen voor het milieu, de regeldruk en de extra kosten. Hij beloofde er begin 2023 op terug te komen. Daar wilden de indieners van de motie niet op wachten. De kwestie is in hun ogen te urgent, maar een meerderheid van de Kamer zag dat anders en stemde tegen.

In de motie is sprake van grijswater hergebruiken. Maar om afvalwater uit het huishouden veilig te kunnen gebruiken, dient het eerst grondig gezuiverd te worden. Technisch is dat mogelijk, bijvoorbeeld met een Hydraloop-installatie. Net als bij de regenwaterinstallaties in Vlaanderen gaat het hier wel om een investering van zeker 5.000 tot 8.000 euro. Dit zal nooit een hoge vlucht nemen, behalve als hergebruik verplicht wordt of als de prijs van drinkwater fors stijgt. Gezien de lange terugverdientijd is het puur uit financieel oogpunt niet interessant.

Water- en bodembrief

Het kabinet maakt zich inmiddels wel grote zorgen over de drinkwatervoorziening in de toekomst, zo blijkt uit de Kamerbrief Water en Bodem sturend van 25 november 2022. Om tekorten te voorkomen, moet het gebruik per persoon van 125 naar 100 liter per dag (-20%). Over hoe dat moet gebeuren, laat het kabinet zich nog niet uit. Dat gaat de 'polder' bepalen.

Minister Harbers van Infrastructuur en Waterstaat schrijft: 'We gaan samen met de partners werken aan een nationaal plan van aanpak voor drinkwaterbesparing, op basis van de verkenning naar maatregelen en instrumenten voor bewust en zuinig verbruik.' Overigens staat in de brief niets over het opvangen van regenwater voor huishoudelijk gebruik.

blijkt goed te werken, want het drinkwaterverbruik lag deze zomer - ondanks de droogte - erg laag."

Regenwater recupereren door particulieren is een succesverhaal. Vlaanderen slaagt erin al jaren een voortvarend en consistent beleid te voeren met tal van

verplichtende maatregelen. Nederland loopt op dit punt ver achter. Hoe valt dat te verklaren? De urgentie in Vlaanderen is ongetwijfeld groter. Bovendien lijken bestuurders meer ruimte krijgen om te doen wat nodig is, niet gehinderd door het poldermodel. •